

Tothom sap o ha de saber que Catalunya no és sols una nació sense Estat, sinó una nació que té un Estat en contra, l'Estat a què es troba supeditada per una equilibrada combinació de política i violència

Política cultural o evasió?

N Alfred Badia

No fa gaire, el dia 16 de novembre d'enguany, tingué lloc en el Centre d'Estudis d'Història Contemporània un benigne col·loqui sobre el tema *Programació política de la cultura*. Els ponents eren tots de primera divisió: Joaquim Molas, Rafael Ribó, Miquel Roca i Jorge Wagensberg. Moderà Josep M. Figueras. La sessió es caracteritzà per una notable coincidència de parers, que resultaria sorprenent si no fos que també unànimement adoptà un to acadèmic capaç de conciliar contraris i contradictoris sota aquella culta i ambigua noblesa verbal i conceptual que no té necessitat d'observar la realitat i doncs d'atenir-s'hi. En síntesi ultraràpida els ponents es posaren d'acord en els següents punts:

a) La política no s'ha d'inhibir de la cultura d'un país.

b) Tanmateix no ha d'intervenir en els actes de creació dels intel·lectuals per tal de no incórrer en dirigisme.

c) Ha de prendre mesures diguem-ne neutrals infraestructurals encaminades a descobrir i conservar el patrimoni cultural i fer-ne emergent la qualitat fins on sigui possible, dintre les regles de mercat que tant a Catalunya com internacionalment predominen (o també, segons algun ponent, oposant-s'hi, burlant-les o «sublimant-les»).

Aquesta molt noble declaració de principis segurament es representava la relació política-cultura en un país abstracte no leninitzat, perquè no tenia res a veure amb la Catalunya real d'avui ni amb la situació en què es troba la cultura pròpia, és a dir, la cultura en llengua catalana. (Fem només excepció d'alguns incisos de Rafael Ribó i de determinades observacions de Miquel Roca, que intentaven al·ludir al nucli del problema). De l'acadèmica marginació d'aquesta realitat, en sorgia la possible consagració d'una cultura tàcitament bilingüe, amb tot el que això significa de manteniment dels privilegis del castellà instal·lat originàriament a Catalunya, no ho oblidem, per un secular i seriàt conjunt d'actes de força. El silenci sepulcral que, a més, es guardà respecte a la presència indispensable de continguts culturals catalans quan els referents ho autoritzen, admet perfectament la sospita que el model podia ser el d'un pretès pluralisme democràticament cultural, així sí, ben sotmès, de grat o per força —les paradoxes caracteritzen els bons intel·lectuals— a la brillant idea del ministeri de Cultura, que podríem epigrafiar amb allò d'una «España grande con una única cultura».

Catalunya vol dir cultura en una llengua a la qual pertany ser *principal*, haurien hagut d'establir, pel que fa a la relació política-cultura, un ordre de prioritats menys majestuosos, però més tristament pragmàtic.

Creiem inqüestionable que la primera prioritat és la defensa i promoció de la llengua catalana. L'instrument més evolucionat d'una cultura és la llengua, i si aquesta retrocedeix, els continguts de la cultura es vehiculen en una altra, la dominant. La situació que en resulta entre nosaltres es pot resumir en dos aspectes: el percentatge limitat de nombre de parlants en català —per la perseverança dels ex-immigrats a usar llur llengua i per la indiferència dels catalans autòctons a usar arreu el català—; i la corrupció gradual de la llengua viva en els mitjans de comunicació i en el seu ús privat i públic. Què pot fer —fins on pugui fer-ho— una política no subordinada davant d'aquests fets?

Naturalment, al qui això escriu, no li escau d'assenyalar les mesures d'ordre pràctic per a salvar els punts crítics de desintegració suara esmentats, ni, suposant que s'hi arrisqués, cabrien en un article de diari. D'altra banda, la seva intenció no és assessorar polítics —tampoc no se'n sortiria— sinó presentar les deformacions benpensants d'aquella mena de col·loquis sobre la cultura que obliden l'amenaça que pesa avui sobre la llengua catalana, rera la més *escumosa* de les gràcies evasives. Diguem només que el criteri general d'actuació política que entenem que hauria de predominar en relació amb la cultura a Catalunya hauria d'adoptar el caràcter de promoció popular no específicament reivindicativa tan massiva com calgués, baldament les consciències cultes puguin acusar-la d'ofendre la qualitat de la cultura. La idea mare és que tot allò que la gent, el poble, si volem dir-ne la massa, fa i usa en castellà passi a instrumentar-se en català (els ex-immigrats castellanoparlants és just que només es mantinguin a llur nivell folklòric). Ens cal un jazz, un rock, una cançó, una literatura de consum, un teatre, un cinema, uns àudio-visuals, unes festes populars tan lúdiques, sorolloses, etc, com calgui, en català. La iniciativa pot sortir de la gent, acceptada i doncs realitzable, previ el control tècnic de competència indispensable, o de la Generalitat. La instrumentació al servei del poder s'esvairia si hi hagués col·laboració o acció conjunta entre els grups de l'anomenada societat civil i els òrgans de govern. —Només el partidisme salvatge ho impedirà o... ho impedeix—. S'entén que la possible manca de qualitat o la massificació se subordina tàcticament a l'extensió en l'ús de la llengua. D'altra

Tanmateix la situació real actual de Catalunya no obeeix al patró tàcit dels ponents. Tothom sap o ha de saber que Catalunya no és sols una nació sense Estat, sinó una nació que té un Estat en contra, l'Estat a què es troba supeditada per una equilibrada combinació de política i violència. No sols no és un país *normal*, sinó difícilment *normalitzable*, si és que pensem en el que escau a un país sobirà. Fem una breu enumeració de fets que n'explica la fragmentació cultural interna: té entre un 40 i un 50% de castellanoparlants, tot just presumptament integrables; un ensenyament de la llengua catalana a les escoles de primer i segon grau —salvem les excepcions— equiparable en extensió al de l'anglès; uns mitjans de comunicació en què la llengua castellana té la part del lleó; i per acabar-ho d'adobar, la inèrcia —per usar un mot benigne— d'una bona part de catalans a usar el castellà en públic i segons com en privat, baldament ara ja és molt menys fàcil que es trobem amb el «hable Vd. en cristiano». I no volem allargar-nos a comentar la mena de deturpada llengua catalana que tendeix a prevaler, perquè no ens acusin de catastrofisme.

Ens permetem creure que si els ponents haguessin sabut o volgut davallar d'aquella elevació programàtica en què la unanimitat és possible, haurien hagut de fer referència al caràcter de llengua *subordinada*, en què, segons l'expressió feliç de Xavier Lamuela, es troba la nostra. I suposant que entenguessin tots que cultura a

banda, aquesta política no és incompatible amb coses tals com l'edició de les obres en català de l'Ors o amb la restauració del monestir de Sant Pere de Roda. La qüestió clau és que la nostra llengua no vagi a parar al que volia don Miguel de Unamuno: a un museu de productes cultíssims ben guardats en formol per a ús d'erudits.

Per a tocar, encara que sigui de bursada, els punts més sensibles d'aquest tema, acabarem aquest article amb algunes preguntes de resposta —creiem— urgent:

a) ¿Hi ha algun mitjà d'augmentar i millorar l'ensenyament del català i en català a les escoles, que sigui possibilista, és a dir, sense que el cel ens caigui a sobre?

b) ¿Pertany o no pertany a la política la presa de decisions capaces de moure els òrgans de direcció lingüística (I.E.C i/o Facultats de lletres de les Universitats), en el sentit de plantar cara a la deturpació del català escrit i parlat, d'una manera eficaç, és a dir, que tots els mestretites l'haguessin de seguir?

El lector pot pensar que preguntar és a poc. Però suposant que aquestes preguntes obeeixen a una preocupació radical pel destí que amenaça la Catalunya-pàtria: ¿hi ha ningú en el nostre país —intel·lectual o polític— que pugui dir a consciència que aquesta preocupació no té fonament?

Alfred Badia és escriptor